

«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2022**

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ

Սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորումը և մեղիագրագիտության զարգացումը ինֆորմատիկա առարկայի դասաժամերին;

ԱՌԱՐԿԱ

Ինֆորմատիկա

ՀԵՂԻՆԱԿ

Գոհար Մարտիրոսյան

ՄԱՐԶ

Շիրակ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

« Արթիկի թիվ 8 հիմնական դպրոց» ՊՈԱԿ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն	2
Գլուխ.1 ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՄԵՋ ԱՐԺԵՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ ԵՎ ՄԵԴԻԱԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ԻՆՖՈՐՄԱՏԻԿԱ ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԴԱՍԱԺԱՄԵՐԻՆ	
1.1.Անվտանգություն ինտերնետում (տեսական ուսումնասիրություն).....	5
1.2 Սովորողների արժեքային համակարգի ձևավորումը դպրոցում.....	7
1.3. Դասի պլան.....	10
1.4 Հետազոտության ընթացքը.....	12
Եզրակացություն.....	17
Օգտագործված գրականության ցանկ	19

1. Ներածություն

Քաղաքակիրթ աշխարհը շատ արագ փոփոխվում է : Գիտության նորանոր նվաճումները նոր մարտահրավերներ են առաջ բերում մարդկության համար: Մարդը պետք է լինի մեղիագրագետ և բարձր հիմքերի վրա պետք է լինի նրա անձնային որակները՝ արժեքային համակարգը: Երեխան ամեն օր , ամեն ժամ վիրտուալ տարածքում «գտնում է» կամ համացանցն իրեն «հրամցնում է» նոր, իրեն համար «անբացատրելի, բայց գրավիչ» նյութեր:Եթե երեխան մեղիագրագետ չէ, ապա նրա հոգեկան, հուզական աշխարհի վրա այդ ինֆորմացիաները բացասական ազդեցություններ կթողնեն : Նրանից բխող հետևանքները նույնպես կլինեն բացասական: Մենք մանկավարժներս, հատկապես ինֆորմատիկայի ուսուցիչներս պետք է մեծ , ծավալուն և շարունակական աշխատանքներ տանենք , որպեսզի երեխան լինի մեղիագրագետ և պատրաստ լինի ցանկացած մարտահրավերների: Այսօր աշխարհում պատերազմներ են երկրների միջև, որից անմասն չէ մեր երկիրը: Այդ պատերազմները նաև վիրտուալ տարածքներում են և կոչվում են կիրբերպատերազմներ: Երեխան պետք է պաշտպանված լինի և ապահով : Այս խնդրի լուծման միակ ճանապարհը դաստիարակել գրագետ սերունդ:Մեղիան սոսկ տեղեկությունների շրջանառման միջավայր չէ:Այն ձևավորում է հասարակական կարծիք, ազդում է մարդկանց, հատկապես երեխաների և պատանիների վարքագծի, որոշումների, աշխարհայացքի և նախասիրությունների վրա:

Մեղիա սպառողը պետք է զինված լինի համապատասխան գիտելիքներով՝ տեղեկատվական դաշտում ճիշտ կողմնորոշվելու համար:

Մեղիագրագիտությունը 20-րդ դարի 2-րդ կեսին սկիզբ առած շարժում է, որի նպատակն է մեղիա սպառողին օգնել հասկանալ լրատվամիջոցների աշխատանքը, շարժառիթները, քարոզչությունը տարբերել օբյեկտիվ տեղեկատվությունից, խուսափել մեղիայի բացասական ազդեցությունից: Մեղիան միայն լրատվամիջոցները չեն: Ֆիլմերը, համակարգչային խաղերը, երգերը, դրսում փակցված հայտարարությունները, անգամ կոնֆետի թղթի վրայի գրությունները մեղիայի մաս են: Արժեքային համակարգի, բարձր մարդկային որակների ձևավորումը հնարավոր է իրականացնել նաև ինֆորմատիկա առարկայի դասավանդման ընթացքում: Այս արժեքները խիստ կարևոր են թե՛ անհատի, թե՛ հասարակության համար: Հարկավոր է զիտակցել, որ դպրոցի առաջնային առաքելությունն է կիրթ, մարդասեր, հոգևոր արժեքներով հարուստ, ակտիվ, բարձր բարոյականության տեր, իր հայրենիքը սիրող մարդու

դաստիարակությունը, ուստի այդ գործընթացը պետք է լինի շարունակական: Սովորողը պետք է հասկանա, որ յուրաքանչյուր առարկա ունակ է իրեն տալ բարձր բարոյական արժեքներ ու մարդկային որակներ: Դպրոցում դասավանդվող յուրաքանչյուր առարկա աշակերտի համար դառնում է ավելի գրավիչ, երբ օգտագործվում են ՏՀՏ- ներ, որոնք գիտության և կյանքի շաղկապման այն կարևորագույն օղակն են հանդիսանում, որ հնարավորություն են տալիս հանրակրթական տարբեր առարկաներից ստացած տեսական գիտելիքները անմիջապես կիրառելու և ստուգելու գործնականում: Անձի արժեքային համակարգի ձևավորման և շարժընթացի խնդիրը ընդունված է դիտարկել որպես հոգեկան զարգացման ընդհանուր օրինաչափություն: Այն անմիջականորեն կապված է տարիքային զարգացման առանձնահատկությունների հետ: Այդ գործընթացում հատկապես կարևորվում է ներքնայնացման գործընթացը՝ որպես սոցիալական խմբի արժեքներից անցում դեպի անձնային արժեքները: Արժեքային համակարգի ձևավորման գործում անհրաժեշտ է հաշվի առնել ինչպես օբյեկտիվ, այնպես էլ սուբյեկտիվ մի շարք գործոններ, որոնց թվում են սոցիալական պայմանները, անձի սոցիալականացման բնութագրիչները, շարժառիթային ոլորտի առանձնահատկությունները և անձնային բնութագրիչները: Յուրաքանչյուր հասարակություն, սոցիալական խումբ, հասարակական խմբավորում ստեղծում է իրեն հատուկ ընդհանուր և յուրահատուկ արժեքային համակարգեր և վարքականոններ, որոնք արտահայտում են նրանցում գերակայող հետաքրքրությունները և նպատակները: Այդ հասարակությանը պատկանող մարդը ընդունում է դրանք որպես իր վարքի չափանիշ: Անձնային արժեքը մարդու մասին գիտությունների՝ փիլիսոփայության, հոգեբանության, մանկավարժության, սոցիոլոգիայի և այլ գիտությունների կարևոր խնդիրներից մեկն է:

Հետազոտության թեմայի արդիականությունը:

Նորարարական գործունեությունը և տեխնոլոգիաները ժամանակակից աշխարհում տնտեսական բարգավաճման հիմնական շարժիչ ուժն են: Դրանք ոչ միայն հնարավորություն են ընձեռում ապահովելու բնակչության կենսամակարդակի բարձրացումը, լուծելու սոցիալական և բնապահպանական հիմնախնդիրները, այլև հանդիսանում են երկրների աշխարհաքաղաքական, ռազմական և տնտեսական հզորության ու անկախության կարևորագույն հիմնաքարեր:

Հաշվի առնելով ՏՀՏ- հասանելիությունը սովորողների գերակշիռ մասի համար՝ կարծում ենք, որ ինֆորմատիկայի ուսուցիչը շատ անելիք ունի այն առումով, որպեսզի կարողանա սովորողին բերել այն գիտակցմանը, որ համացանցը սոսկ զվարճությունների հարթակ չէ, այլ դրա ուղիղ ներգործությունը կարող է ձևավորել բարձր արժեքներ: Միևնույն ժամանակ համացանցն ունակ է

սերմանել անթույլատրելի վարքագիծ ու գործողություններ: Շատ կարևոր է լինել մեղիագրագետ և զարգացնել քննադատական մտածողությունը, որի հիմքում հարցերն են: Տեղեկությունները ստուգելու, ճիշտն ու սուտը տարբերելու, մեղիագրագետ լինելու բանաձև գոյություն չունի: Այս հմտությունները թրծվում են փորձով: Բայց կան սկզբունքներ ու հարցեր, որոնք օգնում են վերլուծել ցանկացած տեղեկություն և անել սեփական եզրահանգումները:

Այս մարտահրավերն էլ հանդիսանում է մեր թեմայի արդիականության հենքը:

Հետազոտության նպատակը: Ցույց տալ համացանցի դերը սովորողի կյանքում: Նրա դրական և բացասական կողմերը: Ցույց տալ ինտերնետի թաքնված վտանգները և սովորեցնել, թե ինչպես խուսափել դրանցից:

Ընդգծել ինֆորմատիկայի օգնությամբ սովորողներին ճիշտ ուղղորդելու և արժեքային համակարգ ձևավորելու անհրաժեշտությունը:

Խնդիրներ՝

1. Բարձրացնել գիտակցությունը տեղեկատվական գլոբալ ցանցերի և տեղեկատվական անվտանգության մասին:

2. Ձևավորել գիտակցված վերաբերմունք սեփական առողջության պահպանման և ամրապնդման նկատմամբ:

Հետազոտության մեթոդաբանությունը՝ Պետք է անպայման սովորողին փորձել զերծ պահել վտանգավոր ու կործանիչ համացանցային հարթակներից՝ շատ դեպքերում ուղիղ ցույց տալով դրանց վնասակար ազդեցությունները մարդու կյանքի, անվտանգության վրա: Շատ կարևոր է, որ ինֆորմատիկայի դասաժամին առարկայից ստացած խորքային գիտելիքն ուսուցչի անմիջական վերահսկողությամբ ուղղորդվի ոչ թե անհասկանալի բովանդակության հարթակներին, այլ կիրառվի ասենք ինտեգրված դասերի կամ այլ արդյունավետ գործունեության համար: Ուսուցիչը պետք է սովորողներին ուղղորդի կիրեռնետապնդման դեպքում՝ ապասկտիվացնել և փակել տվյալ սպառնացող աղբյուրի հետ հաղորդակցման աղբյուրը:

Մենք ապրում ենք տեղեկատվական և համակարգչային տեխնոլոգիաների դարաշրջանում: Տեղեկատվական տեխնոլոգիաները լայնորեն կիրառվում են ամենուրեք՝ գիտության, կրթության, արդյունաբերության, գյուղատնտեսության ոլորտներում, կենցաղում¹:

1. <http://o1d-1n.gyuln6du.gul/r6Soupo6/27157> Կիրեռնետապնդման կանոններ ծնողների և ուսուցիչների համար, Անահիտ Պարզյան, Հայկական կրթական միջավայր, պաշարների շտեմարան:

Ընտանիքում բոլորն ունեն համակարգիչ, նոութբուք, պլանշետ կամ սմարթֆոն: Մենք այլևս չենք կարող պատկերացնել մեր կյանքը առանց ինտերնետի: Բայց զլոբալ ցանցի օգտագործումը մեծ ռիսկեր է պարունակում: Անվտանգության խնդիրը պետք է լինի առաջին տեղում : Ինտերնետից և տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաներից օգտվելու անվտանգությունը մեր ժամանակների ամենահրատապ և կարևոր թեմաներից մեկն է:

Հետազոտության օբյեկտը ինտերնետի անվտանգությունն է:

Կրթության համակարգում տեղեկատվական տեխնոլոգիաները մեծ կիրառություն են գտել: Դրանք ազդում են կրթության ոլորտի տարբեր փուլերի վրա: Տեղեկատվական տեխնոլոգիաները շարժառիթ են՝ մեծացնելու սովորողների հետաքրքրությունները և ընդլայնելու նրանց հնարավորությունները: Միաժամանակ, դրանք նոր հնարավորություններ են ընձեռնում ուսուցիչներին՝ ակտիվացնելու սովորողների ինքնուրույն աշխատանքը՝ դասի ժամանակ փոփոխելով գործունեության տեսակները:

Համակարգչային տեխնոլոգիաների կիրառումը թույլ է տալիս օգտվել տեղեկատվության տարբեր աղբյուրներից և էլեկտրոնային գրադարաններից: Դրանք ուսումնական գործընթացն ապահովում են անհրաժեշտ նյութերով և զարգացնում սովորողների ստեղծագործական ունակությունները:

Գլուխ.1 ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՄԵՁ ԱՐԺԵՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ ԵՎ ՄԵԴԻԱԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ԻՆՖՈՐՄԱՏԻԿԱ ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԴԱՍԱԺԱՄԵՐԻՆ

1.. Անվտանգություն ինտերնետում (տեսական ուսումնասիրություն)

Մենք ինտերնետից օգտվում ենք ամեն օր: Որքա՞ն գիտենք նրա մասին: Ինտերնետը կոչվում է Համաշխարհային ցանց... Այն օգտագործվում է ԱՄՆ -ի, Ճապոնիայի, Ավստրալիայի, Հնդկաստանի և Ջիբութիի և 180 այլ երկրների բնակիչների կողմից: Եվ յուրաքանչյուր երկիր ունի իր հետաքրքիր և օգտակար կայքերը: Հասկանալ, թե որ երկրին է պատկանում այս կայքը կօգնի «տիրույթին»: Սա երկրի կողը է, երկու տառերը, որոնք ավարտում են յուրաքանչյուր կայքի հասցեն: Նրանք նշում են, թե որտեղ է գրանցված կայքը: Օրինակ, ru նշանակում է, որ կայքը գտնվում է Ռուսաստանի ազգային տիրույթում: Browser-ը հատուկ ծրագիր է, որով դուք շրջում եք ինտերնետով և դիտում էջերը: Այսօր ամենահայտնի դիտարկիչը Chrome- ն է, որը մշակվել է Google-ը: Այն օգտագործվում է ամբողջ աշխարհում մոտ 300 միլիոն մարդու կողմից: Մենք ունենք բազմաթիվ հնարավորություններ, որոնք մեր կյանքը ավելի լավն են դարձնում:

Եվ ամենակարևորը՝ դա մեզ ընտրության հնարավորություն է տալիս: Մենք ինքներս ենք որոշում, թե որ ծառայությունից սկսել օրինակ էլ. փոստը՝ gmail.com, yandex.ru կամ mail.ru: Մենք ինքներս ենք ընտրում ընկերների հետ նամակագրության վայրը՝ ICQ- ից Mail.Ru Group- ից կամ Skype- ից Microsoft Corporation- ից: Ինտերնետում կարելի է գտնել տեղեկատվության լայն տեսականի: Դուք կարող եք լուսանկարներ կամ երաժշտություն վերբեռնել ինտերնետում: Պետք է հիշել, որ երբ այն հայտնվի ինտերնետում, տեղեկատվությունը դառնում է հանրային սեփականություն, այսինքն՝ այժմ այն պատկանում է բոլոր մարդկանց, և յուրաքանչյուրը կարող է օգտագործել այն, ինչպես ցանկանում է: Կան բացառություններ: Դուք ձեր լուսանկարը հրապարակում եք ինտերնետում և չեք ցանկանում, որ ինչ -որ մեկը տեղադրի այն, տպի այն և այլն: Նման դեպքերի համար ստեղծվել է Հեղինակային իրավունք-ը: Հեղինակային իրավունքը նշանակում է, որ տեքստերը, նկարները և այլ բովանդակություն չեն կարող օգտագործվել առանց սեփականատիրոջ թույլտվության: Որոնման համար կարող եք օգտագործել որոնման համակարգերը՝ Yandex, Mail.ru, Yahoo! կամ Google. Ձեզ անհրաժեշտ տեղեկատվությամբ կայք որոնելու համար պարզապես անհրաժեշտ է որոնման տողում մուտքագրել հիմնաբառ, մի քանի բառ կամ ամբողջ արտահայտություն: Բացի այդ, արդեն իրականացվել են պատկերների որոնման ծառայություններ: Չայնային որոնումն այն է, երբ բարձրաձայն ասում ես քո խնդրանքը, և որոնման համակարգը փնտրում է ձեզ անհրաժեշտ տեղեկատվությունը: Բայց մեկ պայմանով՝ ինտերնետը պետք է ապահով լինի: Վնասակար ծրագրերը բազմաթիվ հիվանդությունների աղբյուր են: Շահագործումները, վիրուսները, կարող են հեշտությամբ հեռացնել, փոխարինել կամ խեղաթյուրել ձեր համակարգչի տեղեկատվությունը: Հարձակվողները կարող են վիրուսներ ուղարկել մեծ թվով համակարգիչներ: Ձեր համակարգիչը պաշտպանելիս անվտանգությունն առաջնային է: Այս վնասակար ծրագրերը կարող են ձեր համակարգիչը վերածել իսկական գոմբիի, որն ինքնուրույն կկատարի որոշակի առաջադրանքներ՝ ձեր կողմից աննկատ: Մեկ այլ անկոչ հյուր է սպամը (գովազդային նամակներ): Օպերացիոն համակարգը պետք է լիցենզավորվի և պարբերաբար ստանա անհրաժեշտ թարմացումները: Անհրաժեշտ է նաև տեղադրել համակարգչում հատուկ ծրագիր, որը կարող է արգելափակել գովազդերը: Դուք չեք կարող գնալ կասկածելի բովանդակությամբ կայքեր: Խորհուրդ, թե ինչպես ուժեղացնել ձեր գաղտնաբառը: Դա անելու համար դուք պետք է օգտագործեք մեծ թվով տառեր, թվեր և նշաններ:

Շատ թույլ գաղտնաբառերը այն կերպարներն են, որոնք հաջորդում են մեկը մյուսին (abcdefg) կամ գտնվում են միմյանց կողքին ստեղնաշարի վրա (qwerty), ինչպես նաև կրկնվող տառեր կամ թվեր (222222): Եվ ամենակարևոր կանոնը՝ ձեր անձնական տվյալները չպետք է նշվեն գաղտնաբառում: Սրանք են ձեր անունը և ազգանունը, ծննդյան օրը, հեռախոսահամարը և անձնագրի համարը: Այսօր ամենաանհասանելի գաղտնաբառերն այն գաղտնաբառերն են, որոնց ստեղծման համար օգտագործվում են կենսաչափական տեխնոլոգիաներ: Մի պատասխանեք տարօրինակ նամակներին և SMS- ներին և ոչ ոքի մի ասեք, ոչ ձեր հեռախոսահամարը, ոչ էլ ձեր հասցեն էլ, ուր մնաց տան հասցեն:

1.2 .Սովորողների արժեքային համակարգի ձևավորումը դպրոցում

Սովորողների կարողունակությունների ձևավորման ու գիտելիքների ընդլայնման կողքին դնում ենք նաև վերջիններիս արժեքային համակարգը: Չափազանց կարևոր է արժեքների ձևավորումը գալիք սերնդի մոտ: Արժեքների մեծ մասի հենքը էթիկական նորմերից է բխում և ձևավորվում է դրանց շնորհիվ: Էթիկական նորմերը անհրաժեշտ են մարդկանց համակեցությունը ապահովելու համար, քանի որ դրանք պարտադրում են հրաժարվել ցանկալիից հանուն ընդհանուր շահի:

Էթիկական նորմերը մեզ թելադրում են վարքագիծ, և որքան դրանք ավելի պահանջկոտ են, այնքան ավելի լուրջ արժեհամակարգ է պետք ձևավորել, որպեսզի մարդը բնականորեն դրանց համապատասխանի:

Զարգացած մշակույթները ունեն զարգացած էթիկական նորմեր: Երբ դրանք քայքայվում են, պահանջները նվազում են, առաջանում են արժեհամակարգային խնդիրներ: Ահա թե ինչու առաջին հայացքից անվտանգ թվացող տարատեսակ ազատությունները իրենց հետ մեծ վտանգներ են բերում: Այնուհանդերձ, առանց արժեքային համակարգի անհնար է ապրել բնականոն ձևով, պահպանել բարեվարքություն, նույնն ակնկալել դիմացիինից, ուստի ուսումնական գործընթացում արժեքային համակարգի ձևավորումը խիստ կարևոր ենք համարում: Կրթության հենքը և գլխավոր իմաստը պետք է դառնա արժեհամակարգի ձևավորումը: Դպրոցը պետք է լինի օրինակելի տարածք, ուր հաստատուն են էթիկական նորմեր, ուր աշակերտները սովորում են դրանց համապատասխանել: Գրեթե միշտ դպրոցն է ստաձնում հանրության մեջ տարածված արատները պախարակողի դերը, պայքարում դրանք արմատախիլ անել սովորողների արժեքային համակարգից, ցույց տալ սովորողին լավի, բարու, մարդասիրության, ազնվության ու աշխատասիրության օրինակները: Այս առումով

կարևոր է ցանկացած ուսումնական առարկա, որը սովորողին տալիս է իր դրական օրինակն ու ուղղորդումը: Օրինակ՝ մայրենիի ուսուցման ժամանակ առակների, հեքիաթների օգնությամբ է սովորողի մեջ բարձր մարդկային արժեքներ դրվում, ֆիզիկայի քիմիայի դասերին գիտնականների ու մտածողների կյանքն է օրինակ բերվում, ինչը նաև մոտիվացնող է, իսկ ահա ինֆորմատիկայի դասին կարելի է բազմաթիվ օրինակներ բերել, որոք կարող են արժեհամակարգ ձևավորել, քանի որ այս գիտությունն այսօր ամենուր է՝ թե՛ դրական, թե բացասական դրսևորումներով: Աշխարհի մասին պատկերացումները, բարոյական հայացքները և համոզմունքները, մտածելակերպը և աշխարհայացքը, հետաքրքրությունները, ձգտումները և արժեքները պայմանավորվում են խմբային գիտակցության առանձնահատկություններով, որում անձը ձևավորվում է և որում ընթանում է նրա առօրյա գործունեությունը: Այս առումով կրկին պետք է առանձնացնել դպրոցի անուղղակի և ուղղորդված ներգործությունը, ինչը միտված են սովորողի արժեհամակարգի զարգացմանը: Նախ արձանագրենք այն հանգամանքը, որ դպրոցում տիրող բարոյահոգեբանական միջավայրը, մարդկային փոխհարաբերությունների բարձր մակարդակն անուղղակի կերպով ազդում են սովորողի արժեքային համակարգի ձևավորման վրա, իսկ մյուս կողմից ուսումնական առարկաների դասավանդման ժամանակ ուսուցիչներն ուղղորդված դաստիարակչական աշխատանքների միջոցով սովորողների մեջ դաստիարակում են արդար ու ազնիվ մղումներ, բարոյական արժեքներ: Ստացվում է, որ սոցիալական միջավայրն իր ուղղակի ազդեցությունը կարող է ունենալ անձի՝ այս պարագայում սովորողի արժեքային համակարգի ձևավորման վրա: Սոցիալական խումբը ոչ միայն անձին առաջարկում է որոշակի արժեքներ, այլև ինչ-որ չափով ազդում է անձի վրա՝ ուղղորդելով նրան դեպի այդ արժեքները: Մի կողմից խումբը և դրա առանձին անդամներն են ազդեցություն գործում անձի վրա, մյուս կողմից՝ անձն ինքն է ազդեցություն գործում խմբի մյուս անդամների և ամբողջ խմբի վրա: Աշակերտի արժեքների ձևավորման վրա ազդող մյուս գործոնը տարիքայինն է, երբ սովորողի արժեքային կողմնորոշումները, արժեքային նախապատվությունները, վարքն ու բարոյահոգեբանական գծերը դրսևորվում են՝ ըստ տարիքային առանձնահատկությունների: Արտաքուստ արժեհամակարգային դաստիարակության առանցքը դրսևորվում է աշակերտի վարքի ու շփման հարաբերությունների որոշակի մակարդակում՝ խոսքում, արտաքին տեսքում, ազատ ժամանակն անցկացնելու ձևում, ապրելակերպում և այլն²:

2.Վ. Ա. Սուխոմլինսկի, «Միքոս նվիրում եմ երեխաներին», Երևան, 1977, էջ 317:

Դպրոցում կյանքը չի կարող հեշտ լինել սովորողի համար: Նա պետք է ընկալի համակեցության նորմերի իմաստը և ընդունի դրանք: Այդ ամենի պտուղը կլինեն իրական արժեքները, այլ ոչ թե թելադրված, անգիր արած: Եթե մենք կարողանանք կառուցել դպրոցներ, որոնք կձևավորեն արժեքներ աճող սերնդի համար, կունենանք աշխարհի ամենալավ և ամենաիմաստալից կրթական համակարգը: Արժեքային համակարգի ձևավորման գործում անհրաժեշտ է հաշվի առնել ինչպես օբյեկտիվ, այնպես էլ սուբյեկտիվ մի շարք գործոններ, որոնց թվում են սոցիալական պայմանները, անձի սոցիալականացման բնութագրիչները, շարժառիթային ոլորտի առանձնահատկությունները և անձնային բնութագրիչները:

Օրենսդրական դաշտում ևս կան հստակ նկատառումներ, թե ինչպիսին պիտի լինի սովորողի արժեքային համակարգը, համաձայն որոնց՝ արժեքային համակարգի նպատակն է ձևավորել անձ և քաղաքացի, որը պետք է՝

- ա. գիտակցի սեփական մշակույթի՝ լեզվի, պատմության, արվեստի, ավանդույթների, ազգային այլ արժեքների կարևորությունն ու նշանակությունը և լինի դրանց կրողը,
- բ. հարգի Հայաստանի պետական խորհրդանիշները, լինի հայրենասեր, կարևորի ազգային հիմնախնդիրների լուծման գործում իր մասնակցության անհրաժեշտությունը,
- գ. գիտակցի, որ գիտությունը, արդիական տեխնոլոգիաները, կրթությունը մեծագույն արժեքներ են ժամանակակից աշխարհում,
- դ. գիտակցի, որ իր համար կարևորագույն արժեքներ են գիտելիքները, աշխատանքային հմտությունները, մասնագիտական վարպետությունը,
- ե. կարևորի բարոյական չափանիշները և քրիստոնեական ու համամարդկային արժեքները, լինի ազնիվ, գթասիրտ, արդարամիտ, օրինապահ, բարեկիրթ,
- գ. կարևորի գեղագիտական արժեքները, գնահատի գեղեցիկը, բարին և ճշմարիտը,
- է. գիտակցի իր տեղն ու դերն ընտանիքում և հասարակության մեջ. լինի նախաձեռնող, դրսևորի արժանավայել պահվածք,
- ը. գիտակցի ծնողների, տարիքով մեծերի և Փոքրերի, ընկերների և համայնքի նկատմամբ հարգանքի դրսևորման կարևորությունը,
- թ. հարգի մարդու իրավունքներն ու հիմնարար ազատությունները, լինի մարդասեր, հանդուրժող, քաղաքակիրթ վերաբերմունք դրսևորի ուրիշ ժողովուրդների ներկայացուցիչների և նրանց մշակույթների հանդեպ,
- ժ. անաչառորեն գնահատի իր ուժերն ու կարողությունները՝ բացառելով սեփական անձի թերագնահատումը կամ գերագնահատումը,

• Ժա. դրսևորի աշխատասիրություն, հնարամտություն,

նպատակադրվածություն, արժևորի ու գնահատի սեփական և այլոց աշխատանքը,

• Ժբ. մշտապես հոգ տանի իր առողջության մասին, կարևորի մարմնակրթության դերը, հետևողական լինի առողջ ապրելակերպի և անվտանգ կենսագործունեության կանոնների կիրառման գործում³:

Այսպիսով, կարող ենք պնդել մեր այն համոզմունքը, որ սովորողի արժեքային համակարգի հիմնասյուները դրվում են դպրոցում: Դասապրոցեսը, սովորողների միջանձնային շփումները, լայն շրջանակների հետ համագործակցությունը իրենց ազդեցությունն են թողնում սովորողի հետաքրքրությունների շրջանակի, դիրքորոշումների, համոզմունքների վրա, ուստի այս տեսանկյունից կարևոր է ուսուցչի ուղղորդումը, լավի ու վատի պատկերավոր ցուցադրումը դասի բովանդակային կառուցվածքի մեջ: Այս առումով կարևոր ենք համարում նաև ուսուցիչ-ծնող հարաբերությունների բարձր մակարդակը, որը նույնպես թույլ կտա զերծ պահել սովորողներին խնդրահարույց ու բացասական իրողություններից³:

1.3. Դասի պլան

Դասի թեման՝ Էլեկտրոնային հաղորդագրության առարքում և ստացում:

Դասի նպատակը՝

- Ձևավորել նոր գիտելիքներ
- Ձևավորել նոր կարողություններ

Դասի ավարտին աշակերտները կկարողանան .

- նամակ ստեղծել, հասցեագրել և առաքել,
- ընտրել և կարդալ ստացված նամակները,
- պատասխան նամակ առաքել,
- էլեկտրոնային փոստով աշխատելիս պահպանել անվտանգության և էթիկայի կանոնները:

Անհրաժեշտ պարագաներ՝ էլեկտրոնային գրատախտակ, համակարգիչներ, համակարգչի վրա ունենալ փոստային ծրագրեր, փոստային ծրար, գիրք, տնային առաջադրանքների տետր, գրիչ:

Դասի ընթացքը՝

1. Հաշվառում, մուտքի խոսք, դասի ընթացքի ներկայացում, էլեկտրոնային գրատախտակի վրա բացել էլեկտրոնային փոստի գլխավոր պատուհանը /3ր/ :

2. Խթանում՝ հարցադրումներ թեմայի վերաբերյալ, մնացորդային գիտելիքների ստուգման նպատակով /10ր/

- Թվարկել անցյալում տարածված փոստային առաքման ձևերը,
- Ի՞նչ է էլեկտրոնային փոստը,
- Ի՞նչ է էլեկտրոնային նամակը,
- Ի՞նչ է հաղորդագրությունը,
- Ի՞նչ բաժինները է բաղկացած էլեկտրոնային հաղորդագրության հասցեն,
- Ի՞նչ է հաղորդագրության թեման,
- Ի՞նչ է հաղորդագրության մարմինը:

3. Իմաստի ընկալում՝ /15ր/

- Կազմել առաջադրանք և կիրառել էլեկտրոնային հաղորդագրության մեջ,
- Յույց տալ սովորական փոստի և էլեկտրոնային փոստի համեմատական նկարագիրը ըստ նկարի,
- Թվարկել էլեկտրոնային փոստի առավելությունները,
- Թվարկել էլեկտրոնային փոստով աշխատելու մյուս ծրագրերը և նրանց հնարավորությունները,
- Թվարկել փոստային ծրագրեր ունեցող մի քանի բրաուզեր:
- Յույց տալ էլեկտրոնային փոստից օգտվելու ձևերն ու կազմությունը,
- Բացատրել էլեկտրոնային փոստով հաղորդագրություն առաքելիս՝ էլեկտրոնային հասցեի ճիշտ ձևակերպման կարևորությունը,

Կատարել բացատրական աշխատանք՝

- Հաղորդագրությունը սովորական նամակի էլեկտրոնային տարբերակն է:
- Էլեկտրոնային փոստի հաղորդագրություն առաքելու պատուհանի Сс(Копия) դաշտում կարելի է մի քանի հասցե ներմուծել՝ դրանք իրարից կետ-ստորակետով (;) անջատելով:
- Հաղորդագրությանը կցված գրաֆիկական և ձայնային ծավալուն ֆայլերը դանդաղեցնում են առաքման ընթացքը:
- Էլեկտրոնային հասցեն գրվում է միայն լատինատառ և բացատանիշ չի պարունակում :
- Էլեկտրոնային փոստի հաղորդագրությունը բաղկացած է վերնագրից և մարմնից:

4. Կշռադատում՝ սովորողներին տրվում են հարցեր նոր մատուցված նյութի վերաբերյալ, կատարվում է ամփոփում /12ր/.

- Ինչի համար է էլեկտրոնային փոստը,
- Էլեկտրոնային փոստի հիմնական հասկացությունները,
- Էլեկտրոնային փոստի աշխատանքի սկզբունքը,
- Էլեկտրոնային հասցեի կառուցվածքը,
- Էլեկտրոնային հաղորդագրություն առաքելու և ստանալու հիմնական փուլերը,
- Էլեկտրոնային փոստով աշխատելիս պահպանել անվտանգության նեթիկայի կանոնները:

5. Գնահատում՝ սովորողներին գնահատել ըստ իրենց կատարած գործնական աշխատանքի /5ր/:

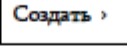
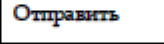
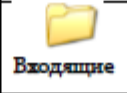
6. Տնային աշխատանք՝ §2.2 Էլեկտրոնային հաղորդագրության առաքում և ստացում:

Էջ 37 Լաբորատոր աշխատանք 5

1.4. Հետազոտության ընթացքը

Դպրոցի 8-րդ դասարանում ինֆորմատիկա առարկայից ներկայումս անցնում են «Համակարգչային հեռահաղորդակցողիներ» թեման:Օրվա դասն է. «Էլեկտրոնային հաղորդագրության առաքում և ստացում »:Էլեկտրոնային փոստով աշխատելու բազմաթիվ ծրագրեր կան, սակայն բոլորի աշխատանքի սկզբունքը նույնն է: Դրանցից մեկն ուսումնասիրելով՝ առանց դժվարության կարելի է նաև մյուսներով աշխատել: Դասի ժամանակ մենք աշխատելու ենք Microsoft Outlook փոստային ծրագրով, որը ներառված է Microsoft Office փաթեթի մեջ և մեծ կիրառություն ունի:Որպիսի սովորողները տվյալ դասի գործնական աշխատանքը ճիշտ կատարեն, հասնեն իմաստալից ուսման, դրա համար նրանց անհրաժեշտ է համակարգչի վրա ունենալ փոստային ծրագրեր՝«<The Bat!>>, <<Outlook Express>>, <<Opera Mail>>, <<Mozilla>>, <<Microsoft Outlook>>, աշխատանքային գործիքներ, լավ յուրացրած լինեն նախորդ դասի տեսական մասը՝ << Էլեկտրոնային փոստ, էլեկտրոնային հասցե>>,կատարեն ուսուցչի բոլոր հրահանգները, ակտիվ մասնակցեն դասի ժամանակ առաջադրված հարց ու պատասխաններին:Փոստային ծրագրի աշխատանքը լավ պատկերացնելու համար սովորողների հետ աղյուսակի տեսքով համեմատեցինք սովորական

փոստի և էլեկտրոնային Outlook փոստի աշխատանքները: Հենց սկզբից սովորողները սկսեցին աշխուժ քննարկել ու իրենց հետաքրքրությունը ցուցաբերել:

<i>Սովորական փոստ</i>	<i>Outlook էլեկտրոնային փոստ (ռուսերեն տարբերակ)</i>
Վերցնում եք թղթի մաքուր թերթ	Թողարկում եք Outlook.com ծրագիրը: ընտրում եք կոճակը
Նամակը գրում եք:	Նամակը գրում եք հաղորդագրության տեքստը ներմուծելու տիրույթում:
Նամակը որևէ նկարի հետ տեղավորում եք ծրարում:	Կոճակով բացվող պատուհանի օգնությամբ անհրաժեշտ ֆայլը կցում եք հաղորդագրությանը:
Ծրարը տանում եք փոստային բաժանմունք:	 Կոճակով նամակը փոխանցում եք սերվերին:
Փոստային ծառայությունը նամակը հասցնում է անհրաժեշտ կապի բաժանմունք:	Սերվերն նամակն առաքում է նշված հասցեով, այսինքն՝ այլ սերվերի:
Փոստատարը նամակը հասցնում է հասցեատիրոջը:	Հասցեատերը նամակը ստանում է փոստային ծրագրի ֆայլադարանում:

Սովորողները համեմատելով սովորական փոստի աշխատանքը էլեկտրոնային փոստի աշխատանքի հետ՝ հասկացան էլեկտրոնային փոստի առավելությունն ու կարևորությունը և մեծ ցանկություն հայտնեցին դասի ժամանակ աշխատել էլեկտրոնային փոստով:

Ակնհայտ է, որ բացի հարմարավետությունից՝ էլեկտրոնային փոստով աշխատելն անհամեմատ արդյունավետ է: Վերջնարդյունքում՝ հաշվի առնելով, որ էլեկտրոնային փոստին առնչվելու ամենակարևոր մասն է կազմում էթիկայի և անվտանգության կանոնների իմացությունը, որոշեցի սովորողների հետ համատեղ քննարկել այդ հարցը, որովհետև սովորողները պետք է հասկանան, որ թե՛ ինքնապաշտպանության, թե՛ ցանցը պաշտպանելու համար անհրաժեշտ է նախաձեռնություն ցուցաբերել: Սովորողները թեմայի քննարկման ընթացքում եկան այն եզրահանգման, որ ցանցի յուրաքանչյուր այցելու պետք է պատասխանատվություն կրի ցանցում իր կողմից շրջանառվող ինֆորմացիայի համար: Սովորողները հասկացան և գնահատեցին դրա կարևորությունը: Ուսուցչի համար շատ

կարևոր է սովորեցնել և նպաստել՝ սովորողին սովորածը մտապահելու: Պարզվում է, որ սովորողները հակված են ավելի շատ հիշել, երբ իրենք են կատարում աշխատանքը և հաղորդակցվում նյութի հետ՝ որը նշան է ակտիվ ուսուցման և ոչ թե պարզապես նայել, կարդալ, մտաբերել, որը նշանակում է պասիվ ուսուցում:

Կան ուսումնառության շատ ռազմավարություններ , և յուրաքանչյուր ուսուցիչ պետք է իմանա դրանք, որպեսզի կարողանա ընտրել, թե որն է ամենահարմարը՝ կախված առիթից, սովորողներից և ուսուցանվող դասի բովանդակությունից:

Դրանցից ամենակարևորներն են .

- Մետաճանաչողական ռազմավարություններ.

Երբ սովորողները մտածում են սովորելու գործընթացի մասին:

- Ճանաչողական ռազմավարություններ.

Երբ սովորողները կիրառում են հատուկ առաջադրանքներ կատարելու ռազմավարություններ:

- Սոցիալ- հուզական ռազմավարություններ .

Երբ սովորողները միասին աշխատում են գիտելիք ստանալու համար:

Ինչու՞ համար են ռազմավարությունները:

Ռազմավարությունները սովորողներին օգնում են հասկանալ իրենց շրջապատող աշխարհը, կապեր հաստատել հասկացությունների միջև, ակտիվ դեր ունենալ իրենց սեփական ուսումնառության մեջ, նաև նպաստում են արժեքների յուրացմանը:

Ուսումնառության ռազմավարությունները սովորողի կողմից ձեռնարկված հատուկ գործողություններ են՝ սովորելու գործընթացը դարձնելու ավելի դյուրին, ավելի արագ, ավելի հաճելի, ավելի ինքնադրսևորված և ավելի հեշտ կիրառելի նոր իրավիճակներում:

Ռազմավարությունները բարդ ընթացակարգեր են, որոնք կիրառվում են տարբեր առաջադրանքներ կատարելիս, այսինքն տարբեր առաջադրանքներ խթանում են տարբեր ռազմավարություններ:

Մետաճանաչողական և ճանաչողական ռազմավարությունների օգտագործումը ներառում է մտածողության երկու մակարդակ.

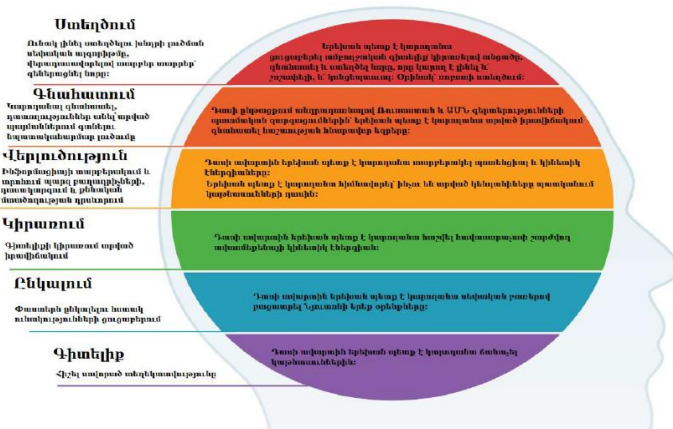
- Առաջին մակարդակում կիրառել ճանաչողական ռազմավարություն՝ խնդիրները լուծելու համար,
- Երկրորդ մակարդակում մետաճանաչողություն ընտրելու և վերահսկելու այդ ռազմավարության արդյունավետությունը:

- Վերջնարդյունքում՝ շատ կարևոր է, որ սովորողները կարողանան մտապահել նյութի վերաբերյալ տեսածն ու լսածը, սեփական բառերով բացատրել սովորական փոստի և էլեկտրոնային փոստի տարբերությունները, կարողանալ օգտվել փոստային ծրագրերից, գնահատել էլեկտրոնային փոստից օգտվելու առավելությունները, կարողանալ ցուցաբերել ամբողջական գիտելիք՝ կիրառելով անցածը, ստեղծել նորը:
- Որպիսի ուսուցիչը կարողանա գնահատել, թե որքանով է արդյունավետ իրականացրել սովյալ ուսումնական գործընթացը, նրան օգնության է հասնում Բլումի տաքսոնոմիան: Այդ գործիքը նաև թույլ է տալիս դյուրին դարձնել անհատականացված ուսուցումը, իրականացնել ամփոփիչ և ձևավորող գնահատում, պլանավորել նախագծային ուսուցում և այլն:

Տեսնենք, թե ինչպես կարող ենք Բլումի տաքսոնոմիայի միջոցով դասակարգել երեխաների մտավոր ունակություններն ըստ հաջորդականության:

- **Գիտելիք** -- Հիշել սովորած տեղեկատվությունը
- **Ընկալում** -- Փաստերն ընկալելու հստակ ունակությունների ցուցաբերում
- **Կիրառում** -- Գիտելիքի կիրառում տրված իրավիճակում
- **Վերլուծություն** -- Ինֆորմացիայի տարբերակում և տրոհում պարզ բաղադրիչների, դասակարգում և քննական մտածողության դրսևորում
- **Գնահատում** — Կարողանալ գնահատել , դատողություններ անել՝տրված պայմաններում գտնելու նպատակահարմար լուծումը
- **Ստեղծում** — Ունակ լինել ստեղծելու խնդրի լուծման սեփական ալգորիթմը, վերադասավորելով տարբեր տարրեր՝ գեներացնել նորը:

Բլումի տաքսոնոմիա

Ի վերջո չպետք է մոռանալ, որ ինֆորմատիկան ուսումնասիրում է ինֆորմացիայի ստացման, մշակման, պահպանման և փոխանցման գործընթացն ու դրան ուղղված մեթոդներն ու միջոցները, ուսումնասիրում է ինֆորմացիայի և հաշվարկման տեսական հիմունքները և համակարգչային համակարգերում նրանց իրականացման ու գործածման կիրառական միջոցները: Այս տեսակետից մեծ նշանակություն կարող է ունենալ ինֆորմատիկայի ուսուցչի մանկավարժական խորհրդատվությունը սովորողին, քանի որ արգելել ուսուցիչը իրավասու չէ, կարող է բացառապես ուղղորդել: Կրթության նոր հայեցակարգի մշակման տեսանկյունները վերաբերում են ուսուցչի և աշակերտի փոխգործակցության ձևերին, սովորողի արժեքային համակարգի ձևավորմանը, նրա իրականացման միջոցներին և եղանակներին:

Այսպիսով, կարող ենք արձանագրել, որ հասարակության կորիզը առողջ, արժեհամակարգ ունեցող, մարդասեր ու կառուցողական քաղաքացին է: Կարծում ենք՝ ուսումնադաստիարակչական գործընթացը գործի է դնում իր ողջ մարդկային ներուժը՝ հմուտ ուսուցիչներին, որ ՀՀ յուրաքանչյուր քաղաքացի լինի հենց այդպիսին:

Եզրակացություն

Ուսումնական գործընթացի արդյունավետությունը մեծապես կախված է ուսուցչի մոտեցումներից, սեփական պարտականությունները գիտակցելուց և պատշաճ կատարումից: Ինֆորմատիկայի ուսուցիչը պետք է ուղղորդի սովորողին, որպեսզի վերջինս ճիշտ կողմնորոշվի համացանցում: Պետք է սովորողին պաշտպանել կիրենհարձակումից: Հարկավոր է դրական օրինակի օգնությամբ սովորողի մոտ բարձր արժեքներ ձևավորել: Ուսուցիչը պետք է անդադար կատարելագործի իր մանկավարժական հմտությունները, կիրառի նոր մեթոդական հնարներ, վստահելի հարաբերություններ ձևավորի սովորողների հետ: Ժամանակի մարտահրավերներով պայմանավորված՝ ուսուցիչը պետք է ուսուցման նպատակների մեջ անպայման ունենա սովորել սովորեցնելով հասկացությունը:

Հետադարձ կապը պետք է ուսուցչի համար դառնա ուսումնական գործընթացը մշտադիտարկելու և համակարգելու գործիք: Սովորողի համար պետք է ստեղծել այնպիսի միջավայր, որտեղ նա իրեն պահանջված ու կարևոր կզգա և բաց կլինի համագործակցության ու կարծիքների փոխանակման համար:

Ռազմավարությունները ուսուցիչներին թույլ են տալիս ուսումը վերածել ակտիվ, ավելի մասնակցային գործընթացի, որի արդյունքում սովորողը ավելի հեշտ է հիշում սովորածը:

Որպեսզի սովորողները բարգավաճեն, նրանք պետք է հնարավորություն ունենան անցում կատարելու բացասական «Ես չեմ կարող»ից դեպի ակտիվ «Ինչպե՞ս կարող եմ»:

Դա անելու համար նրանք պետք է մտածեն այն մասին, թե ինչն է նրան հիասթափեցնում, ինչն է անհրաժեշտ նրանց անխռով մնալու համար:

Նրանք պետք է մտածեն իրենց իսկ մտածողության մասին: Մտածելիս մեր մտածողությունը ստեղծում է հեռանկար, որը փոփոխությունների հնարավորություն է տալիս:

Ինչպես ենք մենք արդյունավետ սովորում: Դիտարկելով և կառավարելով մեր ճանաչողությունը որքան հաճախ ենք մենք հնարավորություն տալիս մեր աշակերտներին դիտարկելու իրենց սեփական ուսուցման գործընթացն ու արդյունքները:

Սովորողը պետք է կարողանա .

- Գնահատել սեփական ուսումնառության փորձը
- Պլանավորել գործողությունը,
- Հսկել առաջընթացը և կիրառել,
- Գնահատել գործիքների արդյունավետությունը:

Հետազոտությունները ապացուցել են, որ մետաճանաչողությունը զարգացող ունակություն է: Մետաճանաչողական մտածողություն կարելի է սովորեցնել: Մտեղծել հնարավորություն յուրաքանչյուր սովորողի համար՝ պարբերաբար մտածելու և վերլուծելու հետևյալ հարցերը.

- Ի՞նչն է դժվար իր սովորելու պրոցեսում և ի՞նչն է հեշտ,
- Ինչու՞ է դժվար իրեն սովորել այս կամ այն բանը,
- Ո՞ր սովորություններն ու ռազմավարություններն են օգնում իր արդյունավետ սովորելուն, որոնք՝ ոչ:

Ուսուցիչները կիրառելով իրենց սեփական մտածողությունը՝ սովորողների համար պետք է տեսանելի դարձնեն ռազմավարությունները: Այսպիսով, համակարգիչն օժտված է օրեցօր ընդլայնվող հնարավորություններով՝ ունակ բավարարելու ժամանակակից մարդու/երեխայի պահանջները: Անհնար է և պետք էլ չէ երեխաներին զերծ պահել համակարգչից: Անհրաժեշտ է նրանց իրազեկել համակարգչի աշխատանքի մասին, ապահովել ուսուցանող և զարգացնող ծրագրերից օգտվելու հնարավորություն: Հետագա բարդություններից խուսափելու համար երեխայի մեջ պետք է ձևավորել ճիշտ վերաբերմունք համակարգչի նկատմամբ՝ ընդգծելով, որ

այդ «խելացի մեքենան» ընդամենը աշխատանքային գործիք է, որն օգտագործվում է միայն գործի համար /օրինակ՝ դրա օգնությամբ կառուցել գծանկարներ կամ գրել հոդվածներ/: Որպեսզի համակարգիչը երեխաներին ֆիզիկական և հոգեկան վնաս չպատճառի, անհրաժեշտ է հետևել դրանից օգտվելու սանիտարահիգիենիկ նորմերին՝ պահպանելով անվտանգության կանոնները: Եվ հիշենք աշխարհում համակարգիչներ արտադրող առաջին և ամենախոշոր «IBM» ընկերության նշանաբանը. «Մեքենաները պետք է աշխատեն: Մարդիկ պետք է մտածեն»: Իսկ այսօրվա երեխաներին սովորեցնել մտածել կարող են նաև համակարգիչները՝ «խելացի և բարի մեքենաները»:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. հէլթտ://7տս.Ձս/ցրց6ր/2017/ՁթրՁ^/թՁր6տս273ուոոՁ.թծք Ի. Փարենուզյան, «Սովորողների արժեհամակարգի ձևավորումը հանրակրթական ուսումնական հաստատությունում»:
2. Վ. Ա Սուխոմլինսկի, «Միրտս նվիրում եմ երեխաներին», Երևան, 1977:
3. հէլթտ://^^^2ր1ւտ.Ձս/ժօօստ6ոէ716^2Տթճ2ժօ2Խ=57923 ՀՀ Կառավարության որոշում
4. հէլթտ://օ1ծ-1ւհ.Ձրտ6ծս.Ձս/ր6տօսրօ6/27157 Կիբեռանվտանգության կանոններ ծնողների և ուսուցիչների համար, Անահիտ Պարզյան, Հայկական կրթական միջավայր, պաշարների շտեմարան:
5. ՀՀԿրթությանևգիտությաննախարարի՝ 2018 թվականիդեկտեմբերի 17-ի ^ 1677-Ա/2 հրաման, «Երեխաների առցանց անվտանգության ապահովումը. ուղեցույց ծնողների համար»:
6. Ա. Մ. Զադոյան Խորհրդատվության դաստիարակչական դերը սովորողների պահվածքի ձևավորման գործում, Երևան, 2014:
7. Ս. Ս. Ավետիսյան, Ս. Վ. Դանիելյան, <<Ինֆորմատիկա>> 11-րդ դասարան Հանրակրթական ավագ դպրոցի ընդհանուր և հումանիտար հոսքի համար, Երևան, Տիգրան Մեծ, 2017թ.
8. Մ. Մինասյան, Ա. Մինասյան, Ա. Հարությունյան, <<Համացանցի օգտագործման ուղեցույց>>, Դար, Երևան, 2009թ.
9. Ժ. Մաշուրյան, Վ. Գյուլազյան, Ա. Ավանեսյան, <<Համակարգիչը և սովորողների առողջությունը>>, Երևան, Մանմար, 2011թ.

10. Վիքիպեդիա՝ ազատ հանրագիտարան
11. <http://safe.am/esafetykit/downloads/kidsFull.pdf>
12. <https://youtu.be/xm4WN0BaBQg>
13. <http://safe.am/esafetykit/downloads/parentsFull.pdf>
13. Ինֆորմատիկայի դասագիրք՝ 8-րդ դասարան – հեղինակներ՝ Ս. Ավետիսյան Ս. Դանիելյան
14. Ծրագրի հեղինակ՝ Շողիկ Քեռշկերյան, Տաթևիկ Մկրտչյան
15. Բենջամին Բլում-տաքսոնոմիա